

กระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งของการปลูกพืชต้นอ่อนอายุสั้น : กรณีศึกษาแบบ แบบฟาร์ม
บ้านทุ่งสาริกา ตำบลกุดนกกเปล้า อำเภอมือง จังหวัดสระบุรี

Learning process for the strengthening short-lived sapling: Case study of Bam Bam
Farm, Ban Thung Sarika, Kutnokplao Sub-District, Mueang District, Saraburi Province.

นางณภัส ตาตะเกษม

Nongnaphat Tatakaseam

สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

Program in Integrated Local Development, Graduate Studies,

Learning Institute for Everyone

วงศ์สถิตย์ วิสุที

Wongsatit Wisupee

อาจารย์ประจำบัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

Graduate School Lecturer, Learning Institute for Everyone

บทคัดย่อ

บทความวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) กระบวนการเรียนรู้การปลูกพืชต้นอ่อนอายุสั้นของแบบแบบฟาร์ม บ้านทุ่งสาริกา 2) ผลสำเร็จกระบวนการเรียนรู้การปลูกพืชต้นอ่อนอายุสั้นของแบบ แบบฟาร์ม บ้านทุ่งสาริกา ตำบลกุดนกกเปล้า อำเภอมือง จังหวัดสระบุรี ทำการวิจัยระหว่างเดือนพฤษภาคม 2561-มิถุนายน 2563 ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล 15 ราย โดยมุ่งเน้นการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. กระบวนการเรียนรู้การปลูกพืชต้นอ่อนอายุสั้นแบบ แบบฟาร์ม บ้านทุ่งสาริกา ตามหลักการ 5 ร. ดังนี้ 1) รวมคน พบว่า มีวัตถุประสงค์เพื่อรวมพลังใจ โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาหมู่บ้าน และชุมชน ผ่านกระบวนการจัดเวทีประชาคม 2) ร่วมคิด มีวัตถุประสงค์รวมพลังความคิดในการแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านและชุมชน เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม สร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน วิเคราะห์ปัญหา พร้อมกำหนดแนวทาง และวิธีการแก้ไขปัญหา 3) ร่วมทำมีวัตถุประสงค์เพื่อรวมพลังการจัดการ ด้านทุน ความรู้ และตลาด 4) ร่วมสรุปบทเรียน มีการสรุปบทเรียนด้วยตนเอง และจากเครือข่าย 5) ร่วมรับประโยชน์จากการกระทำ คือ ประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว กลุ่มและประโยชน์ต่อหมู่บ้าน/ชุมชน

2. ผลสำเร็จของกระบวนการเรียนรู้การปลูกพืชต้นอ่อนอายุสั้น แบบ แบบฟาร์ม บ้านทุ่งสาริกา ดังนี้ 1) ลดรายจ่าย พบว่า มีการดำเนินการเพื่อบริโภคในครัวเรือนด้านอาหาร การทำบัญชีครัวเรือน และการลดต้นทุนในการผลิต 2) เพิ่มรายได้ มีการออมเงิน การจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ การจำหน่ายชุดเพาะต้นอ่อน การออกบูธ การเป็นวิทยากร และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ 3) ขยายโอกาสเพื่อเพิ่มรายได้และผลผลิต มีการส่งเสริมให้กลุ่มมีการเจริญเติบโตและยั่งยืน การเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านสื่อต่างๆ

คำสำคัญ : กระบวนการเรียนรู้, การปลูกพืชต้นอ่อนอายุสั้น, ผลสำเร็จของกระบวนการเรียนรู้

Abstract

The objectives of the research were to study 1) Bam Bam Farm's short-lived seedling learning process of Ban Thung Sarika, and 2) the success of the learning process of plantingsun flowerseedlings, KutNokPlaoSubdistrict, Mueangistrict, Saraburi Province, conducted between May 2018 - June 2020. It is a qualitative research. A group of 15 informants with a focus on interviews and group discussions were involved. The data was analyzed by content analysis method. The research results were as follows: 1. The learning process of growing short-lived sapling, Bam Bam Farm at Ban Thung Sarika, according to the 5 cooperative principles, consisted of the following: 1) United People: It was found that the objective was to energize the mind, with a common objective, a consciousness in solving problems, and developing villages and communities through the process of organizing community forums, searching for leaders and the unification of people contributing to the good cause of love and unity in the community, 2) United Thinking: with the objective of joining forces in solving the village and community problems, focusing on the participatory process, creating a vision together, analyzing the problem, along with setting guidelines and how to solve problems, 3) United Action: with the objective to combine the power of capital, knowledge and market management. There is a self-concluding lesson and lessons learned from the network.

2. The results of the learning process of growing short-lived saplings, Bam Bam Farm at Ban Thung Sarika are as follows: 1) Reduced expenditures, it was found that action was taken for household consumption, household accounting, and reducing production costs, 2) Increased income, saved money, seeds sold, sales of seedling kits, booths setting, being an invited speaker, and product processing, 3) Expanded opportunities to increase income and productivity, the group is encouraged to grow and sustain, dissemination of knowledge through various media, being an invited speaker at the booth and the members receiving additional vocational training.

Keywords: learning process, short-lived sapling, success of the learning process,

บทนำ

การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ หรือการพัฒนาที่เน้นให้สมาชิกชุมชนรู้จักคิดวิเคราะห์ด้วยเหตุด้วยผล และใช้ความรู้ในการแก้ไขปัญหา พัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ก็เช่นเดียวกัน ผลจากการพัฒนาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันแสดงให้เห็นแล้วว่า การนำความรู้จากภายนอกในเรื่องใดเรื่องหนึ่งไปยึดยึดติดให้กับชุมชน จะเป็นประโยชน์ก็เพียงแค่ชั่วคราวเท่านั้น ไม่สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ยั่งยืน และไม่อาจนำพาประเทศไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ในทิศทางที่ต้องการได้ หลักของการประสานความรู้จากภายในและภายนอกชุมชนเข้าไปสู่การใช้ประโยชน์และสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ไม่เพียงแค่แก้ไขปัญหาและสนองตอบต่อความต้องการของชุมชนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น แต่ควรจะเป็นไปในลักษณะของการบูรณาการที่มีการพัฒนาไปพร้อมๆ กัน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม กระบวนการเรียนรู้ และค่านิยมอันดีงาม (ครรชิต พุทธิโกษา, 2551.)

การจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน มี 5 ขั้นตอน โดยเริ่มจาก 1) รวมคน มีวัตถุประสงค์เพื่อรวม “พลังใจ” เป็นการเสริมใจซึ่งกันและกัน สมาชิกมีความสนใจและมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทำให้เกิดจิตสำนึกร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น 2) ร่วมคิด มีวัตถุประสงค์เพื่อระดม “พลังความคิด” เพื่อระดมความคิดสร้างความเข้าใจร่วมกันปรับกระบวนการทัศน์ สร้างวิสัยทัศน์ร่วม 3) ร่วมทำ มีวัตถุประสงค์เพื่อรวม “พลังการจัดการ” ดำเนินงานตามแผนงาน/กิจกรรมที่กำหนดไว้ 4) ร่วมสรุปบทเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้าง “พลังภูมิปัญญา” โดยเริ่มจากการประเมินตนเอง และประเมินผลงาน โดยผ่านกระบวนการกลุ่มและเครือข่ายการเรียนรู้ 5) ร่วมรับผลจากการกระทำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้าง “พลังปิติ” โดยการยกย่อง ชื่นชม และให้กำลังใจคนที่เสียสละและทำงานให้กับชุมชนและสังคม ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและมีความสุขจากการทำงานร่วมกัน (ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์, 2542.)

ผู้วิจัยได้จุดประกายความคิดการปลูกพืชต้นอ่อนอายุสั้นมาจากนายทหาร ซึ่งเป็นเพื่อนของสามี โดยได้นำผักต้นอ่อนทานตะวันเป็นของฝาก และยังได้แนะนำให้ลองไปเพาะปลูกดู ผู้วิจัยนำต้นอ่อนทานตะวันมาผัดใส่น้ำมันหอยรับประทานแล้ว รู้สึกว่าอร่อยมาก จึงสนใจอย่างยิ่งที่ต้องการปลูกต้นอ่อนทานตะวัน จากนั้นได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร หนังสือและยูทูบเพิ่มเติม แบบแบบฟาร์มเกิดขึ้นมาจากการนำชื่อเล่นของบุตรสาวคนเล็กมาก่อตั้งเป็นชื่อฟาร์ม โดยแบบแบบฟาร์ม เริ่มลงมือทดลองการปลูกพืชต้นอ่อนอายุสั้น เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2553 เป็นต้นมา และทำการทดลองออกจำหน่าย ขยายตลาดเพิ่มขึ้นมาเรื่อยๆ จากที่ผู้บริโภคไม่เคยรู้จักและไม่เคยรับประทาน ทำให้มีผู้สนใจเพิ่มขึ้น ผู้วิจัยได้จัดทำแผ่นพับ เพื่อโฆษณาคุณประโยชน์ให้ผู้บริโภคได้รับรู้คุณค่าทางอาหารและประโยชน์ของต้นอ่อนอายุสั้น ประกอบด้วย ต้นอ่อนทานตะวัน, ผักบุ้ง, โด้วเหมียว(ถั่วลันเตา) และโควาเระ(หัวไชเท้า) จึงทำให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ทำให้ครอบครัวของข้าพเจ้ามีรายได้เพิ่มมากขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจต่อยอดและขยายเครือข่ายไปหลายๆ จังหวัด

ดังนั้น จึงเกิดเป็นแหล่งเรียนรู้การปลูกพืชต้นอ่อนอายุสั้นแบบแบบ ฟาร์ม และเห็นความสำคัญของการผลิตผักต้นอ่อนที่ปลอดภัย ประกอบกับกระแสการบริโภคผักปลอดภัยมีมากขึ้น จากประสบการณ์ด้านการเพาะต้นอ่อนอายุสั้นมาเป็นเวลานาน และประสบความสำเร็จจากการทำธุรกิจการจำหน่ายผลผลิตจากต้นอ่อน จากการดำเนินงานมีรายได้เสริมขยายเพิ่มเป็นรายได้หลัก เริ่มจากหลักพันบาทต่อเดือน ขยายตัวเพิ่ม

เป็นหลักเกินครึ่งแสนต่อเดือน ด้วยกระบวนการผลิตที่สะอาด สะดวก การจัดการที่ไม่ยุ่งยาก ทำให้มีนักเรียน นักศึกษา แม่บ้าน และเกษตรกรและผู้ที่มีสนใจการเพาะต้นอ่อนอายุสั้นมาศึกษาดูงานกันจำนวนมาก ทำให้แหล่งการเรียนรู้การปลูกพืชต้นอ่อนอายุสั้น แบบ แบบ ฟาร์ม เป็นที่รู้จักต้นแบบเรื่องเพาะต้นอ่อนอายุสั้น โดยได้รับความไว้วางใจในการเพาะต้นอ่อนอายุสั้น ซึ่งได้แก่ ต้นอ่อนทานตะวัน ต้นอ่อนโด้วเหี่ยว(ถั่วลันเตา) ต้นอ่อนผักบุ้ง และต้นอ่อนโด้วเหี่ยว(หัวไชเท้า) ซึ่งมีการเพาะปลูกในโรงเรือนกางมุ้งกันแมลงศัตรูพืชมารบวง ยามค้าคืน แบบแบบฟาร์มได้ผ่านการรับรองมาตรฐานระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติการทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP พืช) ปีพ.ศ.2555 จากกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ให้ผักต้นอ่อนอายุสั้นทุกชนิดจากแบบแบบฟาร์ม มีมาตรฐานความปลอดภัย และได้รับการคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ระดับสี่ดาว OTOP หนึ่งเดียวระดับประเทศ ประเภทต้นอ่อนทานตะวัน ในปีพ.ศ. 2555 และระดับห้าดาว ประเภทอาหาร ตามโครงการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ.2559 ต้นอ่อนโด้วเหี่ยวหรือถั่วลันเตา ได้รับการคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ ระดับห้าดาว ประเภทอาหาร ตามโครงการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ปีพ.ศ.2562 (OTOP) นอกจากนี้ มีผลงานดีเด่นจากการได้รับเป็นวิทยากรบรรยาย เรื่องการสร้างอาชีพ และรายได้ให้กับชุมชนต่างๆ ทั้งระดับตำบลและระดับจังหวัด เรื่องการเพาะต้นอ่อนอายุสั้นชนิดต่างๆ จากความโดดเด่นของอาชีพการปลูกพืชต้นอ่อนอายุสั้นของแบบแบบฟาร์ม ทำให้มีสื่อทีวีรายการคัมภีร์วิถีรวย ทางช่อง 9 ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ รายการครัวคุณต๋อย ทางช่อง 3 มาขอบันทึกภาพขั้นตอนการเพาะต้นอ่อน เพื่อเผยแพร่กระบวนการเพาะต้นอ่อน และยังมีหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เคเบิลทีวีท้องถิ่น นิตยสารหลายฉบับมาศึกษาข้อมูลเพื่อนำไปเผยแพร่แก่สาธารณชน ส่งผลทำให้คนทั่วไปรู้จัก แบบ แบบฟาร์ม จึงเป็นเหตุผลการทำวิจัยเรื่องนี้เพื่อถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้การปลูกพืชต้นอ่อนอายุสั้นของแบบแบบฟาร์ม เพื่อให้เกษตรกรได้ทราบและสามารถนำไปประกอบอาชีพเสริมหรืออาชีพหลักต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1 เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้การปลูกพืชต้นอ่อนอายุสั้นของแบบแบบฟาร์ม บ้านทุ่งสาริกา ตำบลกุดนกเปล้า อำเภอมะนัง จังหวัดสระบุรี
- 2 เพื่อศึกษาผลสำเร็จกระบวนการเรียนรู้การปลูกพืชต้นอ่อนอายุสั้นของแบบแบบฟาร์ม บ้านทุ่งสาริกา ตำบลกุดนกเปล้า อำเภอมะนัง จังหวัดสระบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) มุ่งศึกษาเพื่อถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ และผลสำเร็จของกระบวนการเรียนรู้การปลูกพืชต้นอ่อนอายุสั้นของแบบแบบฟาร์ม บ้านทุ่งสาริกา ตำบลกุดนกเปล้า อำเภอมะนัง จังหวัดสระบุรี

1.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นการเลือกแบบเจาะจง ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 รายได้แก่

- 1) กรรมการและสมาชิก กลุ่มแบบแบบฟาร์ม จำนวน 7 ราย
- 2) พัฒนาการอำเภอมะนัง จังหวัดสระบุรี

จำนวน 1 ราย 3) เกษตรอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี จำนวน 1 ราย 4) ผู้ใหญ่บ้านทุ่งสาริกา อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี จำนวน 1 ราย 5) หัวหน้าฝ่ายสัมพันธ์ลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) จำนวน 1 ราย 6) ประธานกลุ่มเครือข่ายสินค้าโอท็อปจังหวัดสระบุรี จำนวน 1 ราย และ 7) กลุ่มลูกค้าที่มาใช้บริการ จำนวน 3 ราย

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1.3.1 การสัมภาษณ์ (Interview) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ผู้วิจัยได้กำหนดวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง
2. ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการจดบันทึกการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง และการบันทึกเสียง
3. ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย พร้อมทั้งแยกแยะประเด็นอีกทั้งตัดคำพูดบางคำที่ไม่เหมาะสม และไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัยออกไป เพื่อให้ข้อมูลนั้นเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ต่อไปโดยจดบันทึกข้อเสนอแนะ พร้อมทั้งทำการบันทึกเทป บันทึกภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่ง

1.3.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ผู้วิจัยได้กำหนดวัน เวลา และสถานที่สนทนากลุ่มจากกลุ่มตัวอย่าง
2. ผู้วิจัยได้ดำเนินการสนทนากลุ่ม โดยใช้วิธีการจดบันทึกการสนทนากลุ่มจาก กลุ่มตัวอย่าง และมีการบันทึกเสียง
3. ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย พร้อมทั้งแยกแยะประเด็นอีกทั้งตัดคำพูดบางคำที่ไม่เหมาะสม และไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัยออกไป เพื่อให้ข้อมูลนั้นเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ต่อไปโดยจดบันทึกข้อเสนอแนะ พร้อมทั้งทำการบันทึกเทป บันทึกภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่ง

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยมีลำดับขั้นตอนในการวิเคราะห์ ดังนี้

1.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม เป็นคำถามปลายเปิด (Open Ended) วิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content Analysis)

1.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยมีลำดับขั้นตอนในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม โดยนำคำสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม มาเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของแต่ละบุคคล และจัดลำดับความสำคัญ และคุณลักษณะของข้อมูล

2. นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มที่จัดลำดับความสำคัญแล้วนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลทางเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะทราบถึงลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันของข้อมูล จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันอย่างเป็นระบบและนำไปสู่การเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน แสดงความสำคัญของข้อมูลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อสะดวกในการวิเคราะห์และเขียนรายงานข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

ผลการวิจัย

กระบวนการเรียนรู้การปลูกพืชต้นอ่อนอายุสั้น แบบ แบบฟาร์ม บ้านทุ่งสาริกา ตำบลกุดนกเปล้า อำเภอมือง จังหวัดสระบุรี ตามหลักการ 5 ร. ได้แก่ รวมคน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสรุปบทเรียน และร่วมรับประโยชน์จากการกระทำ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1) รวมคน สรุปได้ดังนี้ การรวมคน มีวัตถุประสงค์เพื่อรวม “พลังใจ” มีความสนใจในประเด็นที่ตรงกับความต้องการของตนเอง จึงสนใจเข้าร่วมประชุมหรือรวมคนขึ้นมา มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน คือ ชาวบ้านต้องการแก้ปัญหาหนี้สิน เรื่องปากท้องเพื่อสามารถมีอาชีพเสริม ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้แก่ตนเองและครอบครัว มีจิตสำนึกร่วมกันในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน/ท้องถิ่น มีการจัดเวทีประชาคม การค้นหาแกนนำในการพัฒนา และส่งผลทำให้เกิดความรักใคร่สามัคคี

2) ร่วมคิด สรุปได้ดังนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อรวมพลังความคิด ระดมความคิดในการแก้ไขปัญหาของหมู่บ้าน/ชุมชน ในการประกอบอาชีพ กระบวนการมีส่วนร่วม โดยให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็นออกมา กิจกรรมแต่ละอย่างของชุมชนได้มาจากการร่วมคิดของชาวบ้าน ทุกคนจะได้เป็นเจ้าของกิจกรรมเหล่านั้น สร้างความเข้าใจร่วมกัน โดยเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ที่เข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนให้ชาวบ้านทุ่งสาริกามีอาชีพและมีรายได้เสริม ปรับกระบวนการทัศน์ คือ วิถีคิด วิถีปฏิบัติ และวิถีให้คุณค่า การเรียนรู้ คือ หัวใจ เป้าหมายคือการพึ่งตนเอง มีสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน “ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ขยายโอกาสเพื่อเพิ่มรายได้และผลผลิต” โดยวิสัยทัศน์ของกลุ่ม คือ “เป็นของกินที่ถูกปาก จะเป็นของฝากก็ถูกใจ ผลิตต้นอ่อนผักปลอดภัย ใส่ใจสุขภาพ” แลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ มีการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญของปัญหา ต้องการเรียนรู้อะไร ชาวบ้านได้ช่วยกันระดมความคิดโดยจัดลำดับความสำคัญของปัญหาภายในหมู่บ้านทุ่งสาริกา สรุปได้ว่าด้านเศรษฐกิจเรื่องปากท้อง

3) ร่วมทำ สรุปได้ดังนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวมพลังการจัดการ แบบ แบบฟาร์ม ได้ไปขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เมื่อวันที่ 11 มกราคม พ.ศ.2553 “ชื่อวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเพาะเห็ดตำบลกุดนกเปล้า 53” ที่ตั้ง 72/1 หมู่ที่ 5 บ้านทุ่งสาริกา ตำบลกุดนกเปล้า อำเภอมือง จังหวัดสระบุรี มีสมาชิกจำนวน 24 คน ส่วนจำนวนกิจการที่ดำเนินงาน มี 2 กิจกรรมดังนี้ 1) เห็ดขอนขาวและเห็ดฟาง 2) ต้นอ่อนทานตะวัน, ต้นอ่อนผักบุ้ง และต้นอ่อนไต้หวัน กิจกรรมเพาะเห็ดได้ดำเนินไปได้ดีก็จริง แต่มันมีเหตุที่ต้องหยุดทำ คือ ผู้วิจัยมีอาการแพ้ละอองฝุ่น สปอร์เห็ด เป็นกลิ่นเฉพาะ ผู้วิจัยได้ทำมานานถึง 3 ปี จึงจำเป็นต้องหยุดเพาะเห็ดไป จึงมาเลือกกิจกรรมที่ 2 การเพาะต้นอ่อนอายุสั้นแทน มีการใช้หลักการสหกรณ์ออมทรัพย์ โดยให้สมาชิกแบบแบบฟาร์มทุกคนได้มีส่วนร่วม ได้ลงหุ้นโดยขั้นต่ำหุ้นละ 100 บาท

เป็นจำนวนเงิน 4,700 บาท โครงสร้างการบริหารจัดการ การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มแบบ แบบฟาร์ม มีคณะกรรมการและสมาชิก จำนวน 24 ราย โดยมีนางนงนภัส ตาตะเกษม เป็นประธานกลุ่ม มีการจัดการ 3 ประการ เรื่อง ทุน ความรู้ และการตลาด นอกจากนี้การจัดการความรู้ พบว่ากลุ่มแบบ แบบ ฟาร์มมีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ การวางแผนการผลิต การผลิต การจำหน่าย กลุ่มแบบแบบฟาร์ม มีขั้นตอนการเพาะต้นอ่อนอายุสั้น 8 ขั้นตอน ดังนี้ 1) โรงเรือน 2) วัสดุอุปกรณ์เพาะ 3) การผสมดิน 4) เมล็ดพันธุ์ 5) วิธีการเพาะปลูก 6) การดูแลรดน้ำ 7) การเก็บผลผลิต 8) การบรรจุภัณฑ์

4) ร่วมสรุปบทเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างพลังภูมิปัญญา สรุปได้ว่า การประเมินตนเองด้วยกระบวนการ โดยแบบ แบบฟาร์มมีการประชุมวางแผนและสรุปบทเรียนร่วมกันในทุก 3 เดือน เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา แนวทางแก้ไขปัญหา และวิเคราะห์ความสำเร็จของกลุ่ม การประเมินผลงานด้วยกระบวนการของเครือข่าย โดยได้แสดงความคิดเห็นต่าง ๆ นานา ทั้งยกย่องชมเชยและมีคำแนะนำบ้าง ตลอดจนถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่เข้ามาสนับสนุนกลุ่มแบบ แบบฟาร์ม ต่างก็ให้คำแนะนำเป็นอย่างดี โดยจะเป็นการประเมินผลด้านวาจาหรือเอกสารก็ตาม ทักษะและประสบการณ์ โดยกรรมการทุกคนได้กระบวนการเรียนรู้ที่ดี มีการวางแผนการทำงานร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันแก้ไขปัญหา และร่วมรับประโยชน์ด้วยกัน มีการต่อยอดพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ กลุ่มแบบ แบบฟาร์มได้พยายามพัฒนาองค์ความรู้ใหม่อยู่เสมอ ไม่หยุดที่จะเรียนรู้ ทำอย่างไรกลุ่มถึงจะลดต้นทุนการผลิตได้จนค้นพบการนำเมล็ดพันธุ์สังเคราะห์ ชื่อพันธุ์เชียงใหม่ 1 มาขยายพันธุ์ต่อได้ ส่งผลทำให้ลดต้นทุนในการซื้อเมล็ดพันธุ์ชนิดอื่นและจากที่อื่น และปัจจุบันกำลังดำเนินการขอ GMP คือ Good Manufacturing Practice หรือ หลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร ได้มาตรฐานสากลและปลอดภัย นอกจากนี้มีการเผยแพร่องค์ความรู้ การเพาะต้นอ่อนอายุสั้นผ่านสื่อต่างๆ เช่น เอกสาร วิดีโอ โทรศัพท์ ฯลฯ เช่น รายการ “คัมภีร์วิถีรวย” ทางช่อง 9 และรายการ “ครัวคุณต๋อย” ทางช่อง 3 เป็นต้น

5) ร่วมรับประโยชน์จากการกระทำ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างพลังปิติ ได้รับการยกย่อง ชื่นชม ให้กำลังใจ สรุปได้ดังนี้ (1) ประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัว พบว่า มีอาชีพหลัก มีรายได้ และมีความสุขจากการทำงาน นอกจากนี้ยังสามารถซื้อ ที่ไ้ 1 แปลง จำนวน 16 ไร่ ทำโคกหนองนาโมเดลตามศาสตร์พระราชา และไถ่ถอน ที่จำนองไ้ได้อีก 2 แปลง และนำเงินออมและผลกำไรไปลงทุนจัดซื้อสร้างบ้านขาย การดำเนินชีวิตของผู้วิจัยและครอบครัว ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พออยู่พอกินพอใช้ พอรู้เย็น ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ (2) ประโยชน์ต่อกลุ่ม ได้รับการยกย่อง ชื่นชม ให้กำลังใจ ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ กลุ่มเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ โดยแบบ แบบฟาร์ม ได้รับการยกย่อง ชื่นชม และให้กำลังใจจากหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ มีเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียง ไม่เน้นร่ำรวย แต่ให้รอด ไ้ก่อน “รอด พอเพียง ยั่งยืน” พึ่งตนเองได้ (3) ประโยชน์ต่อหมู่บ้าน/ชุมชน มีความภาคภูมิใจ เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาชุมชน ให้เข้มแข็ง และพึ่งตนเองได้ โดยส่งเสริมให้ชาวบ้านมีอาชีพหลักหรือเสริม มีรายได้เลี้ยงครอบครัว

ผลสำเร็จของกระบวนการเรียนรู้การปลูกพืชต้นอ่อนอายุสั้นของกลุ่มแบบ แบบฟาร์ม บ้านทุ่งสาริกา ตำบลกุดนกเปล้า อำเภอมือง จังหวัดสระบุรี ตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียง มีตัวชี้วัดด้าน “ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ขยายโอกาสเพื่อเพิ่มรายได้และผลผลิต” รายละเอียดสรุปได้ดังนี้

1) **ด้านลดรายจ่าย** ดังนี้ ดำเนินการเพื่อบริโภคในครัวเรือนด้านอาหาร ทางกลุ่มนำต้นอ่อน แต่ละชนิดมาประกอบอาหารรับประทาน เพื่อเป็นการลดรายจ่ายในกลุ่ม และมีการแบ่งปันให้สมาชิกนำกลับไปประกอบอาหารที่ครัวเรือนของตนเอง “ต้นจ๊ว รสชาติแจ่ว คุณค่าประโยชน์สูง” มีการทำบัญชีครัวเรือนอย่างเป็นระบบ สามารถบ่งบอกถึงรายรับ-รายจ่ายอย่างชัดเจน และมีการนำผลการปฏิบัติการทำบัญชีครัวเรือนไปใช้ในการลดรายจ่าย มีการดำเนินการลดรายจ่าย และลดต้นทุนในการผลิต ดังนี้ กลุ่มมองเห็นเมล็ดพันธุ์ทานตะวันเชียงใหม่ 1 ซึ่งเป็นพันธุ์ไทยแท้ ไม่ตัดต่อพันธุกรรม และยังสามารถขยายพันธุ์ต่อได้ ผู้วิจัยได้นำไปทดลองปลูกในที่ไม่ว่าไร เพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์เอง ลดรายจ่ายได้ประมาณ ร้อยละ 30 กลุ่ม มีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพ ความสำเร็จของแบบแผนฟาร์มในการปรุงดินใช้เอง สำหรับเพาะ ต้นอ่อน ลดต้นทุนวัตถุดิบไปได้ประมาณร้อยละ 50 นอกจากทำดิน เพาะเองแล้ว ยังสามารถจำหน่าย ดินเพาะได้อีกด้วย ชุดละ 200 บาท นอกจากนี้กลุ่มมีการลดรายจ่ายอีกประการหนึ่ง คือ ใช้ผักที่ปลูก มาประกอบอาหาร รับประทานเองในครัวเรือน เช่น รับประทานสด รับประทานเป็นผักสลัดผัดน้ำมันหอย

2) **ด้านเพิ่มรายได้** ดังนี้ (1) ด้านการเพิ่มรายได้แบบแผนฟาร์ม มีตัวชี้วัดดังนี้ กลุ่ม สามารถนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการเพิ่มรายได้ คือมีการออมเงินเป็นประจำทุกเดือนจากการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย-การออม ในปีใดได้ผลกำไรมากก็จะเก็บออมไว้มาก กลุ่ม มีกิจกรรมเพิ่มรายได้อย่างน้อย 1 กิจกรรม มีการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ของกลุ่มเอง กิจกรรมการจำหน่ายวัสดุอุปกรณ์เพาะต้นอ่อน ประกอบด้วย เมล็ดพันธุ์ดินที่ผสมเสร็จเรียบร้อยแล้วสำหรับใช้เพาะ และตระกร้า โดยจำหน่ายชุดละ 200 บาท กิจกรรมการออกบูธ พบว่าแบบแผนฟาร์มได้รับเกียรติให้ไปออกร้าน/ออกบูธ ในงาน OTOP สัญจรทั่วประเทศ และงานคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย (OTOP) ระดับห้าดาว ณ เมืองทองธานี กิจกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ และใช้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตเอง กิจกรรมการเป็นวิทยากร พบว่า ผู้วิจัยและทีมงาน คือ สมาชิกแบบแผนฟาร์ม ได้รับเกียรติเชิญไปเป็นวิทยากรในจังหวัดสระบุรีและใกล้เคียง โดยมีรายได้เสริมจากการเป็นวิทยากร ดังนี้ ค่าวิทยากร ชั่วโมงละ 500 บาท ขึ้นต่ำเหมา 4 ชั่วโมง รวม 2,000 บาท ค่ายานพาหนะหรือค่าน้ำมันครั้งละ 500 บาท แต่ถ้ามีผู้ช่วยวิทยากรภาคปฏิบัติสอนลงมือทำจริงจะได้รับค่าตอบแทนคนละ 500 บาท (2) เงินทุนในการประกอบอาชีพ ได้จากการลงหุ้นของสมาชิก 24 คน

3) ขยายโอกาสเพื่อเพิ่มรายได้ และผลผลิต ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีตัวชี้วัดดังนี้

(1) การส่งเสริมให้กลุ่มมีการเจริญเติบโตและยั่งยืน ดังนี้ ด้านการผลิต แบบ แผนฟาร์ม มีการเพาะต้นอ่อนอายุสั้น ได้แก่ ต้นอ่อนทานตะวันมาก่อนลำดับแรก เมื่อปีพ.ศ.2555-2558 ในระยะเวลา 3-4 ปี ได้รับความนิยจากผู้บริโภคสูงสุด เมล็ดทานตะวันและต้นอ่อนทานตะวันทำเงินให้แก่แบบแผนฟาร์ม ปีละหลายแสนบาท กิจกรรมการเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านสื่อต่างๆ ได้รับเกียรติจากทางรายการคัมภีร์วิถีราย ช่อ 9 อ.ส.ม.ท. ได้มาบันทึกภาพถึงที่ฟาร์ม เพื่อนำไปออกรายการ โดยได้สาธิตการเพาะต้นอ่อนอายุสั้น หลังจากออกรายการให้รับชมกันทั่วประเทศแล้ว ผลที่ตามมาคือ มีผู้ที่สนใจติดต่อทางโทรศัพท์มายังแบบแผนฟาร์ม เพื่อสั่งซื้อเมล็ดพันธุ์และสอบถามองค์ความรู้การเพาะต้นอ่อนอายุสั้นในวันหนึ่งๆ ไม่ต่ำกว่า 100 สาย รับโทรศัพท์กันแทบทั้งวัน ยอดขายเฉพาะเมล็ดเดือนละ 300,000-400,000 บาท เรียกได้ว่า ยอดขายถล่มทลาย กำไรพุ่งกระฉูด ในปีพ.ศ.2562 แบบแผนฟาร์มได้รับเกียรติให้ไปบันทึกภาพเพื่อออกรายการ “ครัวคุณต๋อย”

ทางช่อง 3 อ.ส.ม.ท. ความสำเร็จยิ่งเพิ่มโอกาสเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ฟาร์ม ส่งผลทำให้คนรู้จักและมีเครือข่ายเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ กิจกรรมการเป็นวิทยากร ภายในและภายนอกชุมชน แบบแบบฟาร์มได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะ ประสบการณ์ และรายได้ กิจกรรมออกบูธร่วมกับกรมการพัฒนาชุมชน ทั้งโอท็อปสัญจรตามจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ และออกร้านสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย (OTOP) ณ อิมแพค อาร์น่า เมืองทองธานี กิจกรรมต่อยอดองค์ความรู้ใหม่ๆ พบว่า ความสำเร็จของแบบ แบบฟาร์ม ปัจจุบันยังคงต้องเรียนรู้ต่อไป ไม่หยุดอยู่กับที่ โดยพยายามต่อยอดพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ได้แก่ การต่อยอดขยายโรงเรือนให้ได้คุณภาพและมาตรฐานสากลมากยิ่งขึ้น จากโรงเรือนระบบเปิดเป็นระบบปิดขนาดกว้าง 8 *15 เมตร โรงเรือนมีมาตรฐาน GAP และ GMP (2) การส่งเสริมอาชีพ สรุปลำดับนี้ สมาชิก ได้รับการฝึกอบรมอาชีพเสริม สมาชิกแบบ แบบฟาร์ม 5 ราย ที่นำองค์ความรู้การเพาะต้นอ่อนอายุสั้น ไปประกอบอาชีพที่ครอบครัวของตนเอง สร้างงานสร้างรายได้ และกิจกรรมที่ทำ ตอบสนองความต้องการของชุมชนเนื่องจากชาวบ้านต้องการหารายได้เสริม หรือบางรายเป็นอาชีพหลักก็มี ตอบโจทย์ให้ชาวบ้าน มีเงิน มีอาชีพ มีรายได้จากการมารวมกลุ่มแบบ แบบฟาร์ม

อภิปรายผล

1. กระบวนการเรียนรู้การปลูกพืชต้นอ่อนอายุสั้นของแบบ แบบฟาร์ม บ้านทุ่งสาริกา ตำบลกุดนกเปล้า อำเภอมือง จังหวัดสระบุรี

1) **รวมคน** มีวัตถุประสงค์เพื่อรวม“พลังใจ” มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน คือ ชาวบ้านต้องการแก้ปัญหาหนี้สิน เรื่องปากท้อง เพื่อสามารถมีอาชีพเสริม ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้แก่ตนเองและครอบครัว มีจิตสำนึกร่วมกันในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน/ท้องถิ่น มีการจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีเวทีเป็นของตนเอง เพื่อสะท้อนสภาพปัญหาต่างๆ ของชุมชน ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็นต่างๆ ได้ปรึกษาหารือร่วมกัน และเพื่อรับฟังข่าวสารข้อมูลการประกอบอาชีพเสริมแก่ชาวบ้านที่สนใจ ค้นหาผู้นำ โดยผู้นำต้องได้รับความเห็นชอบและการยอมรับจากสมาชิก มีความรู้คู่คุณธรรม มุ่งมั่นตั้งใจทำงาน อุทิศตนเพื่อส่วนรวม ซึ่งผู้วิจัยได้รับโอกาส จากสมาชิกให้ทำหน้าที่เป็นประธานวิสาหกิจชุมชนการเพาะเห็ดตำบลกุดนกเปล้า 53 เกิดความรัก ความสามัคคี และความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน การรวมคนจะส่งผลดี ทำให้ชาวบ้านเกิดความรักใคร่สามัคคีกันมากขึ้น ถ้าทุกคนเสียสละสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวมไม่เอาเปรียบและเห็นแก่ตัว

2) **ร่วมคิด** มีวัตถุประสงค์เพื่อรวมพลังความคิด ระดมความคิดในการแก้ไขปัญหาของหมู่บ้าน/ชุมชน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม โดยให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็นออกมา กิจกรรมแต่ละอย่างของชุมชนได้มาจากการร่วมคิดของชาวบ้าน ทุกคนจะได้เป็นเจ้าของกิจกรรมเหล่านั้น สร้างความเข้าใจร่วมกัน โดยเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนให้ชาวบ้านทุ่งสาริกามีอาชีพและมีรายได้เสริม สอดคล้องกับงานวิจัยของวรัทยา ธรรมกิตติภพ, พิรพงศ์ ทิพนาย และวิทยา เบญจาทิกุล (2558, หน้า 200-201) “ได้ศึกษาวิจัยและทำบทความวิจัยเรื่อง กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการจัดการธุรกิจชุมชนเพื่อการสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนของชุมชน พบว่า กระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน โดยสำรวจความต้องการของชุมชน มีความสนใจในการจัดตั้งกลุ่มร่วมกัน ผู้นำเริ่มหาความรู้ในการจัดตั้งกลุ่ม ใช้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการเตรียมสมาชิกของชุมชนให้มีความรู้เบื้องต้น และที่สำคัญใช้การ

วิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน “ชื่อวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเพาะเห็ดตำบลกุดนกเปล้า 53” มีสมาชิกจำนวน 24 คน ส่วนจำนวนกิจการที่ดำเนินงาน มี 2 กิจกรรมดังนี้ การทำเห็ดขอนขาวและเห็ดฟาง และต้นอ่อนทานตะวัน, ต้นอ่อนผักบุ้ง และต้นอ่อนโด้วเหมียว กิจกรรมเพาะเห็ดได้ดำเนินไปได้ดีก็จริง แต่มันมีเหตุให้ต้องหยุดทำ คือ ผู้วิจัยมีอาการแพ้ละอองฝุ่น สปอร์เห็ด เป็นกลื่นเฉพาะ ผู้วิจัยได้ทำมานานถึง 3 ปี จึงจำเป็นต้องหยุดเพาะเห็ดไป จึงมาเลือกกิจกรรมที่ 2 การเพาะต้นอ่อนอายุสั้นแทน การใช้หลักการสหกรณ์ออมทรัพย์ โดยให้สมาชิกแบบแบมฟาร์มทุกคนได้มีส่วนร่วม ได้ลงหุ้นโดยขั้นต่ำหุ้นละ 100 บาท มีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจน 24 คน ได้แก่ ที่ปรึกษา ประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรณญิก ประชาสัมพันธ์ และกรรมการ มีการจัดการ 3 ประการ เรื่อง ทุน ความรู้ และการตลาด โดยเน้นใช้ทุนที่มีอยู่ในชุมชน การจัดการความรู้ พบว่า กระบวนการและขั้นตอนการเพาะต้นอ่อนอายุสั้น ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ดังนี้ 1) โรงเรือน 2) อุปกรณ์และวัสดุเพาะ 3) การผสมดินเพาะต้นอ่อนอายุสั้น 4) เมล็ดพันธุ์ 5) วิธีการเพาะต้นอ่อนอายุสั้น 6) การดูแลรดน้ำ 7) การเก็บผลผลิต 8) การบรรจุภัณฑ์ ส่วนการจัดการด้านตลาด สรุปได้ว่า มี 3 ตลาดด้วยกัน คือ 1) ตลาดพอเพียง คือตลาดในครอบครัวและชุมชน เป็นตลาดแรกในหมู่บ้านและในชุมชน 2) ตลาดผูกพัน คือ ตลาดที่ตกลงทำสัญญาซื้อขายกัน ได้แก่ ห้างแม็คโคร สระบุรี แบบ แบมฟาร์มจะส่งผักสด คือ ต้นอ่อน อายุสั้นให้ในราคาส่ง กิโลกรัมละ 85 บาท 3) ตลาดบริโภค คือตลาดกว้างทั่วไป เหมาะสำหรับสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย (OTOP) แบบ แบมฟาร์ม ได้รับการคัดสรรสุดยอด OTOP ระดับห้าดาว ประเภทอาหารผักปลอดสาร ต้นอ่อนทานตะวัน และต้นอ่อนโด้วเหมียว

4) **ร่วมสรุปบทเรียน** โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างพลังภูมิปัญญา มีการประเมินตนเองด้วยกระบวนการ โดยมีการประชุมวางแผนและสรุปบทเรียนร่วมกันในทุก 3 เดือน เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา แนวทางแก้ไขปัญหา และวิเคราะห์ความสำเร็จของกลุ่ม การประเมินผลงานด้วยกระบวนการของเครือข่าย โดยได้แสดงความคิดเห็นต่าง ๆ นานา ทั้งยกย่องชมเชยและมีคำแนะนำบ้าง ตลอดถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่เข้ามาสนับสนุนกลุ่มแบบ แบบฟาร์ม ต่างก็ให้คำแนะนำเป็นอย่างดี นอกจากนี้มีการต่อยอดพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ กลุ่มแบบ แบบฟาร์มได้พยายามพัฒนาองค์ความรู้ใหม่อยู่เสมอ ไม่หยุดที่จะเรียนรู้ ทำอย่างไรกลุ่มถึงจะลดต้นทุนการผลิตได้จนค้นพบการนำเมล็ดพันธุ์สังเคราะห์ ชื่อพันธุ์เชียงใหม่ 1 มาขยายพันธุ์ต่อได้ ส่งผลทำให้ลดต้นทุนในการซื้อเมล็ดพันธุ์ชนิดอื่นและจากที่อื่น และปัจจุบันกำลังดำเนินการขอ GMP คือ Good Manufacturing Practice หรือ หลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร ได้มาตรฐานสากลและปลอดภัย การเผยแพร่องค์ความรู้การเพาะต้นอ่อนอายุสั้นผ่านสื่อต่างๆ เช่น เอกสาร วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ

5) **ร่วมรับประโยชน์จากการกระทำ** วัตถุประสงค์เพื่อสร้างพลังปิติ ได้รับการยกย่อง ชื่นชม ให้กำลังใจ สรุปได้ดังนี้ ประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัว พบว่า มีอาชีพหลัก มีรายได้ และมีความสุขจากการทำงาน การดำเนินชีวิตของผู้วิจัยและครอบครัว ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พออยู่ พอกิน พอใช้ พอร่มเย็น ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ประโยชน์ต่อกลุ่ม ได้รับการยกย่อง ชื่นชม ให้กำลังใจ ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ กลุ่มเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ ได้รับการยกย่อง ชื่นชม และให้กำลังใจจากหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ มีเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียง ไม่เน้นร่ำรวย แต่ให้รอดไว้มาก่อน “รอด พอเพียง ยั่งยืน” พึ่งตนเองได้ และประโยชน์ต่อหมู่บ้าน/ชุมชน มีความภาคภูมิใจ เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาชุมชน ให้เข้มแข็ง และพึ่งตนเองได้ โดยส่งเสริมให้ชาวบ้านมีอาชีพหลักหรือเสริม มีรายได้เลี้ยงครอบครัวสอดคล้องกับงานวิจัยของ **เทอดชาย มุ่งคิมกลาง** (2561, หน้า 84-92) ได้ทำวิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้การทำวนเกษตรสู่การพึ่งตนเอง: กรณีศึกษานายบุญช่วย วงษ์ษา สวนกลางนา ตำบลหนองแก อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า สูตร 3 รู้ ได้แก่ รู้ตนเอง รู้ปัญหา และรู้ทรัพยากร ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำวนเกษตรพบว่า ด้านเศรษฐกิจ สามารถลดรายจ่ายให้แก่ครอบครัว และเพิ่มรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตต่างๆ มีเงินออม และเงินใช้ไม่ขัดสน ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ผลสำเร็จของกระบวนการเรียนรู้การปลูกพืชต้นอ่อนอายุสั้นของกลุ่มแบบ แบบฟาร์ม บ้านทุ่งสริก้า ตำบลกุดนกเปล้า อำเภอมือง จังหวัดสระบุรี

1) **ด้านลดรายจ่าย** ดังนี้ กลุ่มดำเนินการเพื่อบริโภคในครัวเรือนด้านอาหาร ทางกลุ่มนำต้นอ่อนแต่ละชนิดมาประกอบอาหารรับประทาน เพื่อเป็นการลดรายจ่ายในกลุ่ม และมีการแบ่งปันให้สมาชิกนำกลับไปประกอบอาหารที่ครัวเรือนของตนเอง มีการทำบัญชีครัวเรือนอย่างเป็นระบบโปร่งใสตรวจสอบได้

มีการดำเนินการลดรายจ่าย และลดต้นทุนในการผลิต ดังนี้ กลุ่มมองเห็นเมล็ดพันธุ์ทานตะวัน เชียงใหม่ 1 ซึ่งเป็นพันธุ์ไทยแท้ ไม่ตัดต่อพันธุกรรม และยังสามารถขยายพันธุ์ต่อได้ ผู้วิจัยได้นำไปทดลองปลูกในที่ไม่ว่าไร เพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์เอง ลดรายจ่ายได้ประมาณร้อยละ 30 กลุ่มมีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพ ความสำเร็จของแบบแบบฟาร์มในการปรุงดินใช้เอง สำหรับเพาะต้นอ่อน ลดต้นทุนวัตถุดิบไปได้ ประมาณร้อยละ

ละ 50 นอกจากทำดิน เพาะเองแล้ว ยังสามารถจำหน่ายดินเพาะได้อีกด้วย ชุดละ 200 บาท กลุ่มมีการลดรายจ่ายอีกประการหนึ่ง คือ ใช้ผักที่ปลูกมาประกอบอาหาร รับประทานเองในครัวเรือน เช่น รับประทานสด รับประทานเป็นผักสลัดผัดน้ำมันหอย

2) ด้านเพิ่มรายได้ ดังนี้ มีตัวชี้วัดดังนี้ กลุ่ม สามารถใช้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการเพิ่มรายได้ ดังนี้ กลุ่ม มีเงินออมเป็นประจำทุกเดือนจากการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย-การออม ในปีใดได้ผลกำไรมาก ก็จะมีเก็บออมไว้มาก กลุ่ม มีกิจกรรมเพิ่มรายได้อย่างน้อย 1 กิจกรรม มีการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ของกลุ่มเอง กิจกรรมการจำหน่ายวัสดุอุปกรณ์เพาะต้นอ่อน ประกอบด้วย เมล็ดพันธุ์ ดินที่ผสมเสร็จเรียบร้อยแล้วสำหรับใช้เพาะ และตระกร้า โดยจำหน่ายชุดละ 200 บาท กิจกรรมการออกบูธ พบว่า แคมป์แคมป์ฟาร์มได้รับเกียรติให้ไปออกร้าน/ออกบูธ ในงาน OTOP สัญจรทั่วประเทศ และงานคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย (OTOP) ระดับห้าดาว ณ เมืองทองธานี กิจกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ และใช้ผลิตภัณฑ์ ที่ผลิตเอง พบว่า แคมป์ แคมป์ฟาร์ม มีการเพิ่มรายได้พิเศษด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่มจากต้นอ่อนแต่ละชนิด ด้วยการนำมาแปรรูปเป็นเมนูอาหารอย่างหลากหลาย ทั้งต้ม แกง ผัดน้ำมันหอย กินกับน้ำพริก สอดคล้องกับงานวิจัยของ **เทอดชาย มุ่งคิมกลาง** (2561, หน้า 84-92) ได้ทำวิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้การทำวนเกษตรสู่การพึ่งตนเอง: กรณีศึกษานายบุญช่วย วงษ์ษา สวนกลางนา ตำบลหนองแก อำเภอยะพยา จังหวัดยะลา พบว่า ด้านเศรษฐกิจ สามารถลดรายจ่ายให้แก่ครอบครัว และเพิ่มรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตต่างๆ มีเงินออม และเงินใช้ไม่ขัดสน ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้กิจกรรมการเป็นวิทยากร พบว่า ผู้วิจัยและทีมงาน คือ สมาชิกแคมป์แคมป์ฟาร์ม ได้รับเกียรติเชิญไปเป็นวิทยากรในจังหวัดสระบุรีและใกล้เคียง โดยมีรายได้เสริมจากการเป็นวิทยากร

3) ขยายโอกาสเพื่อเพิ่มรายได้ และผลผลิต พบว่า มีการส่งเสริมให้กลุ่มมีการเจริญเติบโตและยั่งยืน ดังนี้ ด้านการผลิต แคมป์แคมป์ฟาร์ม มีการเพาะต้นอ่อนอายุสั้น ได้แก่ ต้นอ่อนทานตะวันมาก่อนลำดับแรก เมื่อปีพ.ศ.2555-2558 ในระยะเวลา 3-4 ปี ได้รับความนิยมนจากผู้บริโภคสูงสุด เมล็ดทานตะวันและต้นอ่อนทานตะวันทำเงินให้แก่แคมป์แคมป์ฟาร์ม ปีละหลายแสนบาท กิจกรรมการเผยแพร่ องค์ความรู้ผ่านสื่อต่างๆ ได้รับเกียรติจากทางรายการคัมภีร์วิถีราย ช่อ 9 อ.ส.ม.ท. ได้มาบันทึกภาพถึง ที่ฟาร์มเพื่อนำไปออกรายการ โดยได้สาธิตการเพาะต้นอ่อนอายุสั้น หลังจากออกรายการให้รับชมกัน ทั่วประเทศแล้ว ผลที่ตามมาคือ มีผู้ที่สนใจได้ติดต่อทางโทรศัพท์มายังแคมป์แคมป์ฟาร์ม เพื่อสั่งซื้อเมล็ดพันธุ์และสอบถามองค์ความรู้การเพาะต้นอ่อนอายุสั้นในวันหนึ่งๆ ไม่ต่ำกว่า 100 สาย รับโทรศัพท์กันแทบ ทั้งวัน ยอดขายเฉพาะเมล็ดเดือนละหลายแสนบาท เรียกได้ว่า ยอดขายถล่มทลาย กำไรพุ่งกระฉูด ในปีพ.ศ.2562 แคมป์ แคมป์ฟาร์มได้รับเกียรติให้ไปบันทึกภาพเพื่อออกรายการ “ครัวคุณต๋อย” ทางช่อง 3 อ.ส.ม.ท. ความสำเร็จ ยิ่งเพิ่มโอกาสเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ฟาร์ม ส่งผลทำให้คนรู้จักและมีเครือข่ายเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ กิจกรรมการเป็นวิทยากร ภายในและภายนอกชุมชน แคมป์แคมป์ฟาร์ม ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะ ประสบการณ์ และรายได้ กิจกรรมออกบูธร่วมกับกรมการพัฒนาชุมชน ทั้งโอท็อปสัญจรตามจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ และออกร้านหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย (OTOP) ณ อิมแพคอารีนา เมืองทองธานี กิจกรรมต่อยอดองค์ความรู้ใหม่ๆ พบว่า ความสำเร็จของแคมป์แคมป์ฟาร์ม ปัจจุบันยังคงต้องเรียนรู้ต่อไป ไม่หยุดอยู่กับที่โดยพยายามต่อยอดพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ได้แก่ การต่อ

ยอดขยายโรงเรือนให้ได้คุณภาพและมาตรฐานสากลมากยิ่งขึ้น จากโรงเรือนระบบเปิดเป็นระบบปิดขนาดใหญ่ โรงเรือนมีมาตรฐาน GAP และ GMP กลุ่ม มีเครือข่ายเพิ่มมากขึ้น พบว่า แยม แยมฟาร์ม มีเครือข่ายที่ให้การสนับสนุนทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นอย่างดี โดยหลายหน่วยงานได้เข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของทองแดง ข้อนอก (2561, หน้า 128-131) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้การจัดการดินที่เหมาะสมกับวิธีการเกษตรของชุมชนตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า เรียนรู้และการจัดสรรทรัพยากร ได้แก่ เรื่องดิน น้ำ ปุ๋ย ป่า และสภาวะแวดล้อม เรียนรู้ได้องค์ความรู้ใหม่ และการสร้างกลุ่มและเครือข่าย นอกจากนี้การส่งเสริมอาชีพ สรุปได้ดังนี้ สมาชิกได้รับการฝึกอบรมอาชีพเสริม สมาชิกแยมแยมฟาร์ม 5 ราย ที่นำองค์ความรู้การเพาะต้นอ่อนอายุสั้น ไปประกอบอาชีพ ที่ครอบครัวของตนเอง สร้างงานสร้างรายได้

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและพัฒนาชุมชน ได้แก่ หน่วยงานพัฒนาชุมชน หน่วยงานเกษตรจังหวัด พาณิชย์จังหวัด ธนาคารการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นต้น ควรมีการส่งเสริมการนำผลการวิจัยไปกำหนดแนวทางหรือเป็นข้อมูลพื้นฐานต้นแบบในการส่งเสริมความเข้มแข็งกลุ่มอาชีพที่อื่นๆ ให้มีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้
2. หน่วยงานที่สนใจหรือกลุ่มอาชีพต่างๆ ต้องการที่จะนำเอาองค์ความรู้กระบวนการเรียนรู้ การปลูกพืชต้นอ่อนอายุสั้นไปเผยแพร่หรือไปประยุกต์ใช้ ควรพิจารณาถึงบริบทของชุมชน ที่มีความแตกต่างกัน และนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลสารสนเทศได้ ตลอดถึงผลการวิจัยในครั้งนี้แบบ แยมฟาร์มยังสามารถนำองค์ความรู้ไปพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป
3. ควรศึกษาวิจัย ในประเด็นการจัดการวิสาหกิจชุมชนการปลูกพืชต้นอ่อนอายุสั้นสู่การพึ่งตนเองของแยม แยมฟาร์ม
4. ควรศึกษาวิจัย ในประเด็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนการปลูกพืช ต้นอ่อนอายุสั้นสู่การพึ่งตนเองของแยม แยมฟาร์ม

บรรณานุกรม

- ครรรชิต พุทธิโกษา. **คู่มือการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์**. กรุงเทพมหานคร: (ม.ป.พ.), 2554.
- ทองแดง ช้อนอก. **กระบวนการเรียนรู้การจัดการดินที่เหมาะสมกับวิถีการเกษตรของชุมชน ตำบลพญาเย็น อำเภอลำปาง จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน, 2561.
- เทอดชาย มุ่งคิมกลาง. **กระบวนการเรียนรู้การทำวนเกษตรสู่การพึ่งตนเอง: กรณีศึกษา นายบุญช่วย วงษ์ษา สวนกลางนา ตำบลหนองแก อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน, 2561.
- ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์. **บ้านไร่นาเรา การจัดการกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน**. (ออนไลน์). http://www.banrainarao.com/column/learn_commu/ สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2560.
- วรัทยา ธรรมกิตติภาพ, พีรพงศ์ ทิพยนาศ และวิทยา เบญจาทิกุล. **กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการจัดการธุรกิจชุมชนเพื่อการสร้างเสริมความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนของชุมชน, บทความวิจัย วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 พฤษภาคม-มิถุนายน 2558.**